

مشارکت ذینفعان در ارزیابی اثرات زیست محیطی پروژه های عمرانی

محمد قاضی نژاد^۱، تقی عبادی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی عمران، گروه عمران و محیط زیست، دانشگاه صنعتی امیرکبیر

۲- استادیار مهندسی عمران، گروه عمران و محیط زیست، دانشگاه صنعتی امیرکبیر

m_ghazinezhad@yahoo.com

خلاصه

در عصر حاضر پایداری زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی در کلیه امور یکی از مهم ترین مباحث مدیریتی به خصوص در پروژه های عمرانی به حساب می آید. در این میان مشارکت مردمی در فرآیند تصمیم گیری علاوه بر دستیابی به اهداف مطلوب، عرصه انتخاب و قدرت تصمیم گیری در آن ها را گسترده تر می کنند. مشارکت یکی از بهترین روش ها برای انتقال خواسته های سطح محلی به برنامه ریزان و مدیران است. در واقع مشارکت زمینه ساز پذیرش راحت تر تغییرات و آثار اجتماعی توسط مشارکت کنندگان بوده و شانس دستیابی به اهداف و پایداری نتایج پروژه های عمرانی را افزایش می دهد. در این مقاله تلاش گردیده ضمن ارائه تعریف دقیقی از ذینفع در پروژه های عمرانی، دلایل نیاز به مشارکت ذینفعان در مسیر توسعه نیز بیان گردد. در ادامه انواع و سطوح مختلف مشارکت عمومی شرح داده شده و محدودیت های این فرایند بر شمرده شده است.

کلمات کلیدی: ارزیابی اثرات زیست محیطی، طرح های عمرانی، ذینفعان، مشارکت عمومی، پایداری

۱. مقدمه

انجام ارزیابی زیست محیطی برای اولین بار در سال ۱۹۷۰ در آمریکا آغاز شد. این نوع مطالعات مبتنی بر اجرای مصوبات قانونی در برنامه ریزی های ملی در آن کشور بود. از آن پس ابعاد مختلف ارزیابی زیست محیطی به سرعت در تمام جهان گسترش یافت. بسیاری از کشورها برای انجام ارزیابی زیست محیطی قوانین و مقررات ملی، محلی و سیاست هایی را وضع کرده اند که براساس آن باید قبل از صدور مجوز برای اجرای پروژه هایی که باعث آسیب های زیست محیطی جدی می شوند، ارزیابی پیامدهای زیست محیطی آن پروژه ها صورت گیرد. [1]

در تمام جهان مشارکت گروه های ذیربط در فرآیند ارزیابی اثرات زیست محیطی در حال گسترش است و گرایشی آشکار از مرحله مشورتی به سوی مرحله مشارکت مردمی دیده می شود. به بیان دقیق تر، مشاوره بدان معنی است که گروه های ذیربط هیچ نقش رسمی در تصمیم گیری ها ندارند، در حالیکه مشارکت مردمی به معنای سهمی بودن در کنترل و از این رو به معنای داشتن قدرت در تصمیم گیری ها است. بین این دو موقعیت یک وضعیت میانه وجود دارد که دولت ها باید آن را به وجود آورند و تصمیم گیرندگان را تشویق نمایند که در نظام های ارزیابی محیط زیستی آنرا بیابند و به کار گیرند. مقامات کشورها هنگامی که روش های ارزیابی اثرات محیط زیستی را بازنگری یا اصلاح می کنند، باید هدف خود را بر مشارکت مردمی در اجرای پروژه قرار دهند. [1]

البته مشارکت مردمی مشکلاتی را نیز به دنبال دارد. به واسطه وجود این مشکلات، دخالت دادن سازمان های غیردولتی آسانتر از جوامع محلی است و در بسیاری موارد، فرایند دخالت سازمان های غیر دولتی در انحصار اینگونه سازمان ها قرار داشته و اینان به جای مردم محلی عمل کرده اند. اتکاء بیش از حد به سازمان های غیردولتی دو مشکل عمده به همراه دارد: اول اینکه این گروه ها همیشه به طور صحیح نمی توانند دیدگاه های مردم محلی را منعکس نمایند و دوم اینکه، دخالت مستمر در کار ارزیابی زیست محیطی، این گروه ها را از اهداف اصلی خود دور می نماید. بنابراین برای تهیه برنامه مشارکت گروه های ذیربط باید به ارائه اهداف ارزیابی زیست محیطی، شناسایی گروه های ذیربط، برنامه زمان بندی، شناسایی مناسب ترین روش های مشارکت این گروه ها، رفع محدودیت های مالی و زمانی و ... پرداخت. [1]